

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВ
Кафедра філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

(Майя НІКОЛАЇВА)

_____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІЛОСОФІЯ НАУКИ ТА ЕТИКА НАУКОВЦЯ»

Рівень вищої освіти: *Третій (освітньо-науковий)*

Галузь знань: 10 «Природничі науки»

Спеціальність: 103 «Науки про Землю»

(код і назва спеціальності (тей))

Спеціалізація :

Освітньо-наукова програма: 103 «Науки про Землю»

(назва ОНП)

ОНУ

2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія науки та етика науковця».
Одеса : ОНУ, 2024. 14 с.

Розробники: Шевцов С. П., д. філос. н., професор кафедри філософії; Голубович
І.В. д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол № 1 від "29" 08 2024р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Інна ГОЛУБОВИЧ)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП

«Науки про Землю»

(підпис)

(Янко В.В.)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від "30" 08 2024 р.

Голова НМК

(підпис)

(Галина ЛЕВЧЕНКО)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від " ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від " ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>вечірня форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 залікових модулів – 3	Галузь знань <u>03 « Гуманітарні науки»</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>033 Філософія</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <i>Третій (освітньо-науковий)</i>	Обов'язкова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		16 год.	16 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	14 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		90 год.	90 год.
Форма підсумкового контролю: іспит			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – роз'яснення філософських аспектів методології дослідження та етики науковця у всьому складному комплексі їхніх взаємодії та взаємовизначенні у різних сферах соціального життя.

Завдання:

- 1) сформулювати уявлення щодо методології філософського та наукового дослідження;
- 2) розкрити основи наукового мислення та основні етапи проведення філософського та наукового дослідження;
- 3) розвивати критичне мислення відносно власного наукового дослідження;
- 4) засвоїти основні етичні норми співпраці у команді з іншими науковцями;
- 5) розвивати здатність аналізу цілей та завдань власної наукової діяльності із загальним станом сучасних наукових досліджень на вітчизняному та на світовому рівнях;
- 6) вдосконалювати розуміння соціокультурного контексту та його впливу на визначення цілей та завдань наукового дослідження;
- 7) засвоїти основні історичні методи наукових досліджень та вміння їх використовувати;
- 8) опанувати основні етичні норми викладання;
- 9) пов'язувати науковий пошук з відповідальністю щодо протистояння різним формам пропаганди, фанатизму та нетолерантності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) Інтегральна компетентність: Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері наук про Землю, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.;

б) загальних (ЗК): ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; ЗК 4. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері наук про Землю на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності;

в) спеціальних фахових (СК): СК 3. Здатність генерувати нові ідеї щодо розвитку теорії та практики наук про Землю, виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень; СК 5. Здатність дотримуватись етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності;

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з наук про Землю і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій; ПРН 4. Формулювати та перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані; ПРН 5. Глибоко розуміти загальні принципи та методи наук про Землю, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях та у викладацькій практиці.

Очікувані програмні результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати:

- основні характеристики та відмінні риси методології філософського та наукового дослідження;
- фундаментальні категорії наукового мислення та основні етапи проведення філософського та наукового дослідження;
- основні етичні норми співпраці у команді з іншими науковцями;
- основні історичні методи наукових досліджень;
- основні етичні норми викладання;

вміти:

- використовувати критерії критичного аналізу власного наукового дослідження;
- аналізувати цілі та завдання власної наукової діяльності щодо їх відповідності загальному стану сучасних наукових досліджень;
- використовувати принцип аналізу соціокультурного контексту
- визначати вплив соціокультурного контексту на визначення цілей та завдань наукового дослідження;
- використовувати основні історичні методи наукових досліджень;
- протистояти різним формам пропаганди, фанатизму та нетолерантності.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософія науки

Тема 1. Що таке наука

Поняття «філософія» та «наука»: відмінність та подібність. Відмінність науки від псевдонауки та квазінауки. Ідеали науки. Норми науки. Види наук. Філософія науки як філософська дисципліна, яка вивчає науку як свій об'єкт. Поняття «філософія науки» в вузькому та широкому значеннях.

Тема 2. Філософські та наукові методи дослідження

Методологія науки як частина філософії науки. Поняття «дослідження», «філософське дослідження» та «наукове дослідження». Основні завдання наукового дослідження (за О. А. Івіним). Способи обґрунтування ідей (за О. А. Івіним). Гіпотеза: визначення, класифікація, правила формулювання. Обґрунтування та критика гіпотез. Теорія: визначення та структура. Операції раціоналізування. Способи дослідження. Класифікація способів дослідження.

Змістовий модуль 2. Формування методології філософського дослідження

Тема 3. Як проводити філософське чи наукове дослідження

Проблемні ситуації та їхній зв'язок із актуальністю теми дослідження, ступенем розробленості проблеми, метою та завданням дослідження, об'єктом і предметом дослідження. Поняття «нове знання» та «наукова новизна». Оцінка дослідження.

Тема 4. Філософська та наукова література

Філософська та наукова література як форма звітності про проведені дослідження: тези, доповіді, повідомлення, статті, рецензії, огляди, монографії, реферати, курсові роботи, дисертації, автореферати, звіти науково-дослідних робіт тощо). Цитування. Бібліографічні посилання та описи.

Змістовий модуль 3. Етика науковця

Тема 5. Метаетика

Що таке етика. Види етики (метаетика, нормативна етика, прикладна етика). Етичні концепції (деонтологія, етика чеснот, консеквенціоналізм, утилітаризм тощо). Види прикладної етики (біоетика, ділова етика, екологічна етика, комп'ютерна етика, медична етика, наукова етика, педагогічна етика, політична етика, юридична етика тощо).

Тема 6. Наукова етика

Наукова етика як частина філософії науки. Моральні принципи Р. Мертона. Універсальна мета наукової етики. Норми толерантності. Дослідницька етика. Проблема лінгвіцизму. Проблеми академічної непристойності (видавання себе за іншу особу, обман, підтасування фактів, плагіат, професійна непристойна поведінка, саботаж, списування, утиски в академії, хабарництво, шахрайство тощо). Кодекси наукової етики.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Вечірня форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Філософські методи												
Тема 1. Що таке наука	19	2	2			15	19	2	2			15
Тема 2. Філософські та наукові методи дослідження	23	4	4			15	23	4	4			15
Разом за змістовим модулем 1	42	6	6			30	42	6	6			30
Змістовий модуль 2. Формування методології філософського дослідження												
Тема 3. Як робити філософське чи наукове дослідження	21	4	2			15	21	4	2			15
Тема 4. Філософська та наукова література	19	2	2			15	19	2	2			15
Разом за змістовим модулем 2	40	6	4			30	40	6	4			30
Змістовий модуль 3. Етика науковця												
Тема 5. Метаетика	19	2	2			15	19	2	2			15
Тема 6. Наукова етика	19	2	2			15	19	2	2			15
Разом за змістовим модулем 3	38	4	4			30	38	4	4			30
Усього годин	120	16	14			90	120	16	14			90

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин ден./веч.
1	Що таке наука [1], [2], [3], [4].	2/2
2	Філософські та наукові методи дослідження [1], [2], [3], [4].	4/4
3	Як робити філософське чи наукове дослідження [1], [2], [3], [4].	2/2
4	Філософська та наукова література [1], [2], [3], [4].	2/2
5	Метаетика [1], [2], [3], [4].	2/2
6	Наукова етика [1], [2], [3], [4].	2/2
	Усього	14/14

Види роботи:

- [1] – опрацювання лекційного та додаткового, довідкового матеріалу;
- [2] – на основі запропонованих робіт в списку літератури підготувати виступ, продемонструвати вміння оперувати ключовими поняттями та ідеями, представленими в текстах;
- [3] – написати реферат і/або філософське есе на запропонований викладачем текст, як опис проблемної ситуації;
- [4] – презентація самостійного дослідження (захист реферату).

6. Теми практичних занять

Практичні заняття не передбачені

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин ден./веч.
Що таке наука [1], [2], [3]	15/15
Філософські та наукові методи дослідження [1], [2], [3]	15/15
Як робити філософське чи наукове дослідження [1], [2], [3]	15/15
Філософська та наукова література [1], [2], [3]	15/15
Метаетика [1], [2], [3]	15/15
Наукова етика [1], [2], [3]	15/15
Усього	90/90

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій, семінарських;
- [2] – написання рефератів, есе;
- [3] – підготовка до презентації самостійного дослідження (захисту реферату).

9. Методи навчання

В процесі викладання курсу використовуються наступні методи навчання:

Словесні: лекції (проблемні, аналітичні, лекції з аналізом конкретних ситуацій та ін.), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, обговорення проблемних ситуацій, ситуаційне

навчання тощо. В цілому – загальний огляд проблем філософії науки з поясненнями на конкретних прикладах, після чого закріплення матеріалу на розгляді презентацій аспірантами власних тем та їхнього аналізу шляхом відкритого обговорення.

Наочні: використання наочних методів (ілюстрацій, таблиць, схем) під час презентації проектів власних досліджень здобувачів.

Практичні: презентації проектів власних досліджень здобувачів; аналіз та виявлення недоліків презентованих проектів; обговорення сильних та слабких сторін власного проекту та чужих проектів; відпрацювання навички ведення дискусії на основі принципів толерантності та професійної етики.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т. ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Основна форма контролю – іспит.

Протягом засвоєння навчальної дисципліни аспіранти мають можливість накопичувати бали за рахунок виконання різних форм роботи. Вони порівно розподіляються, потім підсумовуються.

Поточний контроль за темами

Змістовий модуль:

- робота на лекціях та на семінарських заняттях: перший модуль – 24 бали, другий модуль – 18 балів, третій модуль – 16 балів (загалом – 58 балів);
- захисту реферату – 12 балів;
- презентація есе – 12 балів;
- усний іспит – 18 балів. (див. таблицю у розділі 12.)

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерій оцінювання – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання будь-чого і яка є мірою оцінки. Критерії оцінювання визначаються за допомогою якісних показників та ознак, що демонструють рівень сформованості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти і трансформуються в оцінку згідно затверджені шкали. Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС. У таблиці нижче наведено **загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:**

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно 90 - 100	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано викладає під час усних виступів; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань.	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуального завдання при виконанні самостійного завдання, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому.
Добре 85 - 89	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань	Виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому, має стійкі навички

	програми навчальної дисципліни.	виконання завдання.
Добре 75 - 84	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни.	Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.
Задовільно 70 – 74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	Засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни Окремі завдання кожної теми контролю не виконав.
Задовільно 60 - 69	Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни.	Виконав лише окремі завдання кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з можливістю повторного складання 35 - 59	Володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; під час відповіді допускає суттєві помилки.	Не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 0-34	Не володіє навчальним матеріалом.	Не засвоїв навчальної програми, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав контролю.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття «філософія» та «наука».
2. Відмінність науки від псевдонауки, квазінауки та паранауки.
3. Ідеали науки (теорія, істина, об'єктивність тощо).
4. Поняття «філософія науки» у вузькому та широкому значеннях.
5. Поняття «дослідження» та «наукове дослідження».
6. Основні завдання наукового дослідження.
7. Поняття «методологія», «метод» і «методика».
8. Поняття «наукового методу».
9. Загальна, окрема та конкретна методологія.
10. Норми науки (обґрунтованість наукового знання, логічна послідовність, раціональність, практична значущість).
11. Наукове обґрунтування (емпіричне, опосередковане, теоретичне, методологічне, системне, контекстуальне тощо).
12. Наукова критика (емпіричне спростування, логічна фальсифікація, реальне

спростування, суперечка, парафальсифікація тощо).

13. Поняття «нове знання» та «наукова новизна».
14. Поняття «мета» та «завдання» («задача»).
15. Поняття «об'єкт» і «предмет».
16. Поняття «опис», «пояснення», «прогноз» і «розуміння».
17. Проблемні ситуації (неявні проблеми, проблеми-замороки тощо).
18. Гіпотеза: визначення, класифікація, правила формулювання.
19. Теорія: визначення та структура.
20. Наукова література(монографії, статті, доповіді, рецензії, біографічні, географічні й інші описи (нариси), короткі повідомлення, автореферати, реферати, тези доповідей і повідомлень, звіти науково-дослідних робіт, дисертації тощо).
21. Цитати. Бібліографічні посилання й описи.
22. Етика: визначення, види.
23. Основні етичні концепції.
24. Види прикладної етики.
25. Що таке наукова етика.
26. Моральні принципи Р. Мертона.
27. Універсальна мета наукової етики. Норми толерантності.
28. Проблема лінгвіцизму.
29. Проблеми академічної непристойності.
30. Кодекси наукової етики.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Види навчальної роботи	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3		
	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)
Поточний контроль на лекціях	2	3	6	2	3	6	2	2	4
Практичні заняття	6	6	18	6	2	12	6	2	12
Разом			24			18			16
Разом	58								
Оцінка самостійної роботи:									
Реферат				12	1	12			
Есе							12	1	12
Разом	24								
Іспит	18								
Підсумкова сума балів	100								

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Поточний та періодичний контроль				Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Реферат, есе		

T1	T2	T3	T4	T5	T6	24	18	100
8	16	10	8	8	8			
Усього за модулем 1: 24		Усього за модулем 2: 18		Усього за модулем 3: 16				

Реалізація основних завдань контролю знань здобувачів вищої освіти в ОНУ досягається системними підходами до оцінювання та комплексністю застосування різних видів контролю. Згідно з чинною в університеті системою комплексної діагностики знань здобувачів вищої освіти, з метою стимулювання планомірної та систематичної навчальної роботи, оцінка знань здійснюється за 100-бальною системою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90 – 100	A	Відмінно
85 - 89	B	Добре
75 - 84	C	
70 – 74	D	Задовільно
60 - 69	E	
35 - 59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія науки та етика науковця». Одеса : ОНУ, 2022. 14 с.

2. Голубович І. В., Шевцов С. П. Філософія науки та етика науковця: Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи здобувачів третього освітньо-наукового рівня / І. В. Голубович, С. П. Шевцов. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2020. 51 с. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/30882>

3. Райхерт К.В. Методологія та філософія наукових досліджень : Методичні вказівки для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти / Костянтин Вільгельмович Райхерт. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2019. 47 с. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/30881>

4. Секундант С.Г. Професійна етика викладача та науковця: методичні вказівки для здобувачів третього освітньо-наукового рівня (доктора філософії) / С. Г. Секундант. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2019. 35 с. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/30888>

14. Рекомендована література

Основна

1. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015. Нац. стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).

2. Етичний кодекс ученого України. НАН України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09/conv?lang=ru#Text> (дата звернення: 18.06.2020).

3. Ратніков В. С. Історія та філософія науки. Хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III-IV рівнів акредитації. Вінниця : Нова Книга, 2009. 411 с.

4. Філософія науки. За ред. І. С. Добронравової. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. 255 с.

Додаткова

1. Антологія сучасної філософії науки, або усмішка ASIMO / за наук. ред. В.П. Мельника та А.С. Синиці ; пер. І. В. Грабовський, У. І. Луц, А.С. Синиця. Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 568 с.
2. Бауман З. Етика постмодерну / пер. з англ. Р. Зимовець, О. Юдін, Д. Король. Київ : Port-Royal, 2006. 329 с.
3. Білецький І.П. Філософія науки: навч. посібник. Харків : ХНЕУ, 2005. 128 с.
4. Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій (розроблено на підставі ДСТУ 3008-95 «Документи. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення»). *Бюлетень ВАК України*. Київ, 2011. № 9/10. С. 2–10.
5. Гальченко С.І., Силка О.З. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. Черкаси : АММО, 2015. 93 с.
6. Говард М. Війна в європейській історії / пер. А. В. Яковина. Київ : Мегатайт, 2000. 166 с.
7. Добронравова І.С. Новітня філософія науки : підручник для студ. філософських фак. університетів і аспірантів (для складання кандидатського іспиту з філософії та філософії науки). Київ : Логос, 2009. 244 с.
8. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. В 5 т. Київ : Дух і літера, 2009-2020.
9. Кодекс наукової етики. Всеукраїнська громадянська організація «Українська федерація вчених». *Наука і наукознавство*, 2005. № 3. С. 31–37.
10. Кун Т. Структура наукових революцій / переклад О. Васильєва. Київ : Port-Royal, 2001. 228 с. <http://litopys.org.ua/kuhn/kuhn.htm>
11. Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах: методичні рекомендації / Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Українська бібліотечна асоціація. Київ : УБА, 2016. 117 с.
12. Мовчан О., Чаплигін О. Основи філософії техніки та технології: навч. посіб. для студ., магістрантів та аспірантів вищ. техн. навч. закл. Харків : Форт, 2013. 315 с.
13. Написання, оформлення та захист курсових і дипломних робіт. Методичні вказівки для студентів спеціальностей 032 Історія та археологія, 033 Філософія, 034 Культурологія / Факультет історії та філософії ОНУ імені І. І. Мечникова. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2019. 36 с.
14. Ратніков В. Основи філософії науки і філософії техніки : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2012. 291 с.
15. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки / пер. з фр. В. Шовкун. Київ : Основи, 1998. 669 с. <http://litopys.org.ua/jruss/russ.htm>
16. Селігей П. Світло і тіні наукового стилю. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2018. 628 с.
17. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 306 с.
18. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / під загал. ред. Л. Губерського. 2-е вид., перероб. і доп. Харків : Фоліо, 2017. 624 с. (Підручники для ВУЗів).
19. Філософія науки / за ред. І. С. Добронравової. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. 255 с.
20. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
21. Чуйко В. Л. Рефлексія основоположних методологій філософії науки. Київ : Центр практичної філософії, 2000. 252 с.
22. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015 / Нац. стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).

23. Dicken P. Getting Science Wrong: Why the Philosophy of Science Matters. London : Bloomsbury, 2019. 202 p.
24. Resnik D. B. What Is Ethics in Research & Why Is It Important? URL: <https://www.niehs.nih.gov/research/resources/bioethics/whatis/index.cfm#:~:text=When%20conducting%20research%20on%20human,and%20burdens%20of%20research%20fairly> (accessed 18.06.2020).
25. Rosenberg A., McIntyre L. The Philosophy of Science: A Contemporary Introduction. The 4th ed. London: Routledge, 2019. 294 p. (Routledge Contemporary Introductions to Philosophy).
26. Shevtsov S. Ethical nodes in the philosophy of science. *Philosophy International Journal*. Volume 5, Issue 2. <https://medwinpublishers.com/PhIJ/ethical-nodes-in-the-philosophy-of-science.pdf>
27. Smith D. Five principles for research ethics. *Monitor Staff*, January 2003. Vol 34. No. 1. P. 56.

15. Електронні інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека “psylib” (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.) <http://www.psylib.kiev.ua>
2. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>
3. Електронна бібліотека «Платон. Філософія без меж» <https://platon.net/>
4. Вся нормативка з підготовки, захисту дисертації та публікації наукових статей: [http://sslab.com.ua/Home/Post/51/vsya-normativka-z-p%D1%96dgotovki_-zaxistu-disertac%D1%96%D1%97-ta-publ%D1%96kac%D1%96%D1%97-naukovix-statej-\(stanom-na-22-zhovtnya-2019-r\)?fbclid=IwAR1ydnAiwIvq6aK1MRMrxa307gqAlp9pbeXKJhdCm4715Jn446KbXLaTv0M](http://sslab.com.ua/Home/Post/51/vsya-normativka-z-p%D1%96dgotovki_-zaxistu-disertac%D1%96%D1%97-ta-publ%D1%96kac%D1%96%D1%97-naukovix-statej-(stanom-na-22-zhovtnya-2019-r)?fbclid=IwAR1ydnAiwIvq6aK1MRMrxa307gqAlp9pbeXKJhdCm4715Jn446KbXLaTv0M)
10. Українські матеріали та ресурси із академічної доброчесності: <https://www.skeptic.in.ua/integrity/>
11. Committee on Publication Ethics (COPE): <https://publicationethics.org/>

Плани семінарських занять

Тема 1. Що таке наука

1. Наука: визначення, структура, функції, види.
2. Наука, псевдонаука, квазінаука.
3. Ідеали та норми науки.
4. Види наук.

Тема 2. Філософські та наукові методи дослідження

1. Дослідження: визначення, структура, основні завдання.
2. Способи досліджень.
3. Метод, методика, методологія.
4. Класифікація методів.

Тема 3. Як робити філософське чи наукове дослідження.

Частина 1:

1. Що таке проблемні ситуації.
2. Встановлення актуальності теми дослідження та ступеня розробленості проблеми.
3. Мета та завдання дослідження.
4. Об'єкт і предмет дослідження.

Частина 2:

1. Гіпотеза та теорія.
2. Як обирати методи для дослідження.
3. Нове знання та наукова новизна.
4. Оцінка дослідження.

Тема 4. Філософська та наукова література

1. Філософська та наукова література як форма звітності про проведене дослідження.
2. Види звітності (тези, доповіді, повідомлення, статті, рецензії, огляди, монографії, реферати, курсові роботи, дисертації, автореферати, звіти науково-дослідних робіт тощо).
3. Цитування.
4. Бібліографічні посилання та описи.

Тема 5. Метаетика

1. Що таке етика.
2. Види етики.
3. Етичні концепції.
4. Види прикладної етики.

Тема 6. Наукова етика.

Частина 1:

1. Наукова етика як частина філософії науки.
2. Моральні принципи Р. Мертона.
3. Дослідницька етика.

Частина 2:

1. Проблема лінгвіцизму.
2. Проблеми академічної непристойності.
3. Кодекси наукової етики.